

Л.С. Сікора, д.т.н., проф., НУ «Львівська політехніка», м. Львів,
Б.Л. Якимчук н.с. ЦСД ЕБТС, м. Львів, Р.Л. Ткачук к.т.н., ЛДУ БЖД, м. Львів,
Г.В. Ткачук, головний програміст ЛННБУ ім. В.Стефаника, м. Львів.

КОГНІТИВНА МОДЕЛЬ СПРИЙНЯТТЯ СЕНСОРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ РИЗИКУ

Анотація. В статті описано процедуру формування інтелектуальних процесів у відповідності до сприймання, класифікації і використання сенсорної інформації в умовах ризику.

Аннотация. В статье описано процедуру формирования интеллектуальных процессов в соответствии с восприятием, классификацией и использованием сенсорной информации в условиях риска.

Procedure of forming of intellectual processes is described in accordance with perception, classification and use of sensory information in the conditions of risk.

Ключові слова: когнітивна модель, сенсор, ризик, інтелект, опрацювання даних.

Ключевые слова: когнитивная модель, сенсор, риск, интеллект, обработка данных.

Key words: cognitive model, sensor, risk intelligence, data processing.

Актуальність. Для прийняття цільових рішень відповідно до типу поведінки оператора формується метафоричний образ, основою якого є спостереження і логічні висновки, отримані з цих спостережень (когнітивна модель). Цей образ і є способом опису інтелектуальних процесів відповідно до того, як виявляється, формується, класифікується і використовується інформація в умовах ризику.

Когнітивна психологія вивчає:

- як здобуваються, перетворюються, репрезентуються, зберігаються і відновлюються знання, та як ці знання використовуються в процесах мислення;
- моделі сприйняття і формування образів, мовні моделі образів і їх запам'ятовування;
- моделі психологічного і логічно-інтелектуального розвитку, процедури мислення і формування понять;
- моделі ієрархічного інтелекту.

Когнітивні концептуальні моделі є основою розробки системи, яка б відображала природу сприйняття мислення і розуміння світу.

Наведемо когнітивну модель сприйняття сенсорної інформації, до якої додано блок системи управління інтелектуальними процесами рис. 1.

В такій схемі відсутній блок інтелектуального опрацювання даних та формування понять, який визначає рівень бази знань і оперативного інтелекту на основі нейроструктур [1].

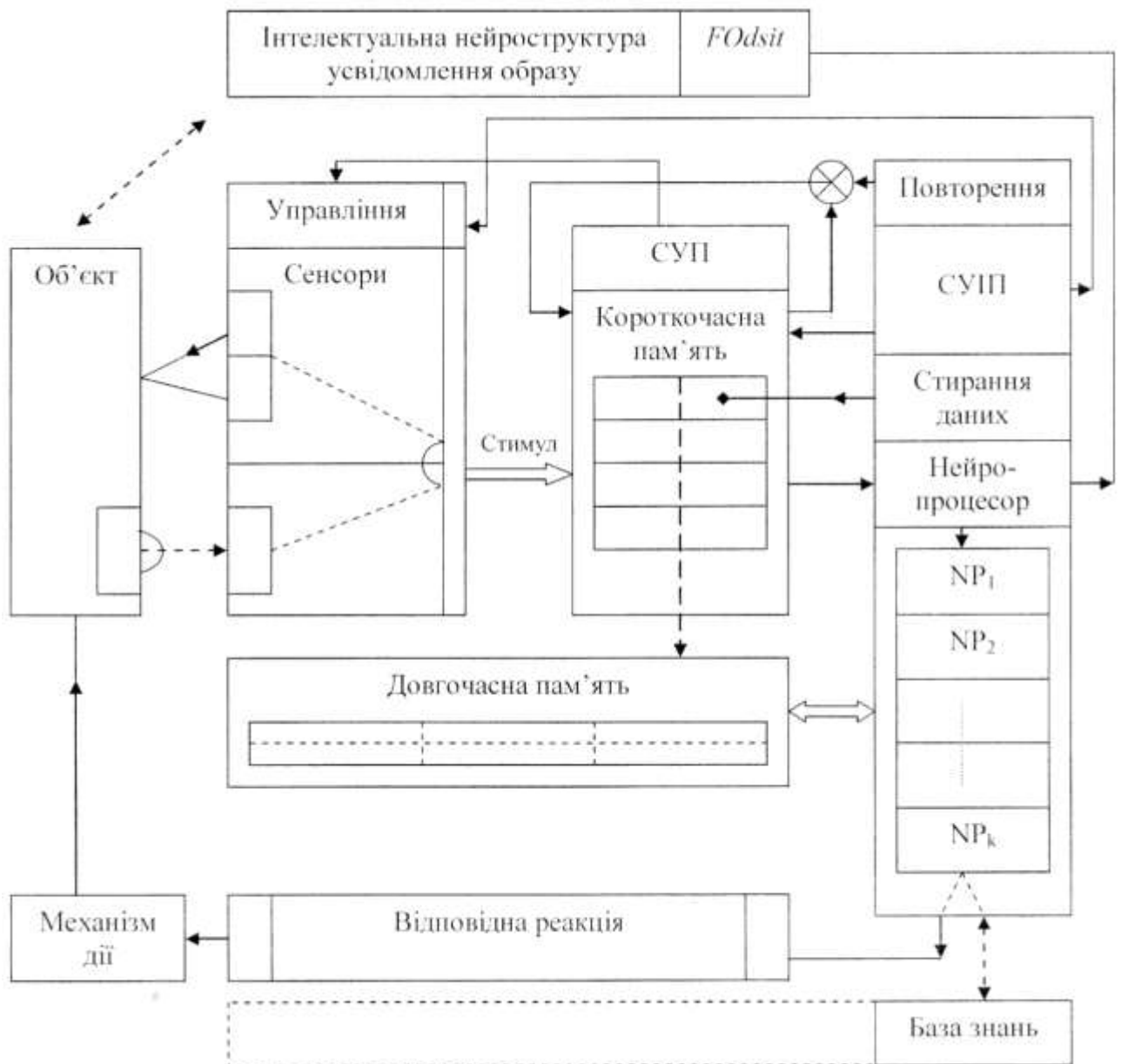

Рис.1. Модифікована когнітивна модель Нормана (1965р.) процесу сприйняття оператором сенсорної інформації.

Когнітивні моделі є наслідком спостережень та інтелектуального опрацювання даних, відносно цілі і мотиву, тобто вони є визначальним фактором внутрішньої репрезентації образу ситуації в свідомості оператора і не є ізоморфними відносно реальної ситуації і її образу (ікони) [2, 3]:

$$\pi_{KD} : [VDSit(t_i, B_S)] \leftrightarrow KM_{B_S} [Icon\{ODSit(t_i, \tau)\}],$$

де π_{KD} – правило формування когнітивної моделі образу динамічної – $VDSit( )$ ситуації: KM_{B_s} – когнітивна модель образу ситуації в базисі B_s і на інтервалі часу спостереження τ в момент t_i .

Висновки. Оскільки когнітивні моделі формуються за правилами виводу і результатами отриманими під час спостережень $\left\{ D(t_i, \tau)_{i=1}^m \right\}$, тому важливим моментом є виділення стадій інтелектуальної обробки потоку даних, що надходять під час спостереження: код, зберігання даних, виділення ознак, класифікація, розпізнавання образів, формування і верифікація понять, процедури мислення, знання, презентація знань, цілеорієнтація, стратегія прийняття рішень.

Література:

1. Лургия А.Ф. Основы нейропсихологии / А.Ф. Лургия. – М.: Академия, – 2002. – 384 с.
2. Сікора Л. С. Когнітивні моделі та логіка оперативного управління в ієрархічних інтегрованих системах в умовах ризику / Л. С. Сікора. – Львів: ЦСД «ЕБТЕС», 2009. – 432 с.: схеми, табл.
3. Ткачук Р. Л. Логіко-когнітивні моделі формування управлінських рішень інтегрованими системами в екстремальних умовах: [посібник] / Р. Л. Ткачук, Л. С. Сікора. – Львів: Ліга-Прес, 2010. – 404 с.: схеми, табл., іл.